

ІВАНОВА Г. С.,

докторант кафедри адміністративного права та адміністративної діяльності Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ – ОСНОВА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В АГРОПРОМИСЛОВОМУ КОМПЛЕКСІ УКРАЇНИ

У статті охарактеризована адміністративно-правова основа управління агропромисловим комплексом України задля створення організаційно-правових та соціально-економічних умов для комплексного розвитку сільських територій, підвищення рівня ефективної зайнятості, посилення мотивації сільського населення до розвитку підприємництва у сільській місцевості; підтримку конкурентоспроможності аграрного сектору в умовах інтеграції України у світовий економічний простір; подолання стихійності та тінізації аграрного ринку; збереження навколишнього природного середовища та раціонального використання природних ресурсів, особливо земель сільськогосподарського призначення..

Ключові слова: публічне адміністрування, державна політика, адміністративно-правове регулювання, адміністративно-правові відносини, агропромисловий комплекс України – АПК України, реформування

Постановка проблеми. Сучасна українська економічна політика спрямована на створення сприятливих умов для розвитку науки, заохочення до впровадження інноваційної діяльності, сприяння технологічній модернізації та забезпеченню конкурентоспроможності промислового та аграрного комплексу і формування потужного національного капіталу, впровадження європейських стандартів регулювання економічних відносин. Вищезазначені заходи сприяють подальшій побудові інноваційної моделі національної економіки, що здійснюється за безпосередньої участі публічної адміністрації.

Агропромисловий комплекс (далі – АПК) – динамічна та важлива народногосподарська система країни, яка тісно зв'язана з іншими галузями економіки, має великий вплив на ефективність і темпи їхнього розвитку, і тим самим відіграє величезну роль в економічному і соціальному розвитку України. Кінцевий продукт АПК (продукт, що використовується і споживається за межами комплексу), джерелом якого є сільськогосподарська сировина, становить понад 70 % роздрібного товарообороту державної та кооперативної торгівлі, в тому числі продовольчі товари – понад 50 % [1].

Агропромисловий комплекс України, що включає в себе такі галузі як землеробство; садівництво, виноградарство, виноробство; тваринництво; рибне господарство; харчова та переробна промисловість,

сільськогосподарське машинобудування є одними з базових секторів економіки, який забезпечує продовольчу безпеку та продовольчу незалежність країни, формує 17 відсотків валового внутрішнього продукту та близько 60 відсотків фонду споживання населення. Крім того, агропромисловий комплекс є одним із основних бюджетоформуючих секторів національної економіки, частка якого у зведеному бюджеті України за останні роки становить 8–9 відсотків, а також займає друге місце серед секторів економіки у товарній структурі експорту [2]. Сільське господарство сприяє розвитку інших галузей, які постачають засоби виробництва та споживають продукцію сільського господарства як сировину, а також надають транспортні, торговельні та інші послуги.

Ціль даної роботи – на основі аналізу теоретичних засад, законодавчих актів, дослідити адміністративно-правову основу управління агропромисловим комплексом України. Об'єктом даного дослідження є правові норми, які регулюють суспільні відносини у сфері агропромислового комплексу України.

Виклад основного матеріалу. Наразі питання щодо адміністративно-правової основи управління агропромисловим комплексом є особливо актуальним. Відповідно, нові економічні умови зумовлюють нові відносини у сфері АПК України, і це породжує в свою чергу нові вимоги до належного адміністративного управління у цій сфері.

Складність і специфіка державного регулювання АПК полягає в тому, що воно повинно поєднувати, з одного боку, заходи, які спрямовані на формування конкурентного середовища та розвиток підприємництва в цій сфері, а з іншого – забезпечувати соціальний захист населення.

На сьогодні нормативно-правовою базою адміністративно-правового регулювання у сфері АПК України є положення таких документів: Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 р. № 2768-ІІ; Закон України від 25 червня 1992 р. № 2498-ХІІ «Про ветеринарну медицину»; Закон України від 21 квітня 1993 р. № 3116-ХІІ «Про охорону прав на сорти рослин»; Закон України від 30 червня 1993 р. № 3348-ХІІ «Про карантин рослин»; Закон України від 15 грудня 1993 р. № 3691-ХІІ «Про племінну справу у тваринництві»; Закон України від 17 червня 1999 р. № 758-ХІV «Про державне регулювання виробництва і реалізації цукру»; Закон України від 26 грудня 2002 р. № 411-ІV «Про насіння і садивний матеріал»; Закон України від 15 травня 2003 р. № 742-ІV «Про особисте селянське господарство»; Закон України від 19 червня 2003 р. № 973-ІV «Про фермерське господарство»; Закон України від 24 червня 2004 р. № 1870-ІV «Про молоко та молочні продукти»; Закон України від 24 червня 2004 р. № 1877-ІV «Про державну підтримку сільського господарства України»; Указ Президента України від 28 грудня 2005 р. № 1867/2005 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 9 грудня 2005 року «Про стан агропромислового комплексу та заходи щодо забезпечення продовольчої безпеки України»; Постанова Кабінету Міністрів України від 6 липня 2005 р. № 543 «Про Аграрний фонд»; Постанова Кабінету Міністрів України від 1 листопада 2006 р. № 1541 «Про затвердження Положення про Міністерство аграрної політики України»; розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 грудня 2005 р. № 536-р «Про схвалення Концепції Комплексної програми підтримки розвитку українського села на 2006–2010 роки» тощо.

Також особливої уваги потребує Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року», яка і на даний момент є чинною. Метою зазначеної комплексної програми є забезпечення життєздатності сільського господарства, його конкурентоспроможності на внутрішньому і зовнішньому ринку, гарантування продовольчої безпеки країни [3].

Верховна Рада України визначає державну політику в сфері агропромислового комплексу, встановлює правові засади його функціонування, затверджує національні та інші програми економічного, науково-технічного, соціального і культурного розвитку села, встановлює обсяги бюджетного фінансування, напрямки та обсяги інвестиційної політики.

Підзаконне нормативно-правове регулювання в ході державного управління в агропромисловому комплексі здійснюється також профільним центральним органом виконавчої влади – Міністерством аграрної політики та продовольства України (далі – Мінагрополітики). З метою практичної реалізації державної агропромислової політики зазначеним міністерством видані Накази «Про затвердження Порядку надання Головною державною інспекцією захисту рослин Мінагрополітики погодження на видачу ліцензії на хімічні засоби захисту рослин, імпорт яких підлягає ліцензуванню у 2010 році» від 10.03.2010 р. № 121, «Про затвердження Типових правил роботи оптових ринків сільськогосподарської продукції» від 19.02.2010 р. № 73, «Про затвердження Інструкції з оцінки якості молока корів, овець та кіз у племінному тваринництві» від 14.07.2008 р. № 421, «Про затвердження Правил складання та подання заявки на сорт рослин» від 26.04.2007 р. № 287 та ін.

У складі Міністерства аграрної політики і продовольства України створюються урядові органи державного управління, до них відносяться: Державна ветеринарна та фітосанітарна служба України; Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів; Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру; Державне агентство лісових ресурсів України; Державна інспекція сільського господарства України; Державне агентство рибного господарства України [4].

Президент України і Кабінет Міністрів України визначають потребу держави у сільськогосподарській продукції та сировині, здійснюють політику підтримки вітчизняного виробника сільськогосподарської продукції, захисту внутрішнього ринку та ін. Президент України і Кабінет Міністрів України в межах своєї компетенції та бюджетного фінансування створюють, реорганізують та ліквідують центральні та місцеві органи державного управління АПК. Відповідно, Указом Президента України від 23 квітня 2011 р. Міністерство аграрної політики України реорганізоване в Міністерство аграрної політики і продовольства України. Також Указом Президента України від 13 квітня 2011 р. з метою оптимізації роботи контрольно-інспекційних органів в АПК створена Державна інспекція сільського господарства України [5].

У свою чергу, відповідно до ст. 20 Закону України «Про Кабінет Міністрів України» Уряд має більше повноважень, адже забезпечує не тільки продовольчу безпеку держави, але й здійснює великий перелік комплексних заходів, пов'язаних з проведенням державної аграрної політики.

Так, проаналізувавши положення наведеної статті, Кабінет Міністрів України: забезпечує розроблення і виконання загальнодержавних програм економічного розвитку та визначає доцільність розроблення

державних цільових програм, в тому числі агропромисловому секторі економіки та забезпечує їх виконання; забезпечує розроблення і виконання програм структурної перебудови галузей агропромислового комплексу та їх інноваційного розвитку; забезпечує захист та підтримку національного сільськогосподарського товаровиробника; визначає обсяги сільськогосподарської продукції для державних потреб, порядок формування та розміщення державного замовлення на її виробництво, вирішує відповідно до законодавства інші питання щодо задоволення державних потреб у сільськогосподарській продукції; утворює згідно із законом державні резервні фонди фінансових і матеріально-технічних ресурсів для потреб АПК та резервні фонди сільськогосподарської продукції, приймає рішення про їх використання.

Відповідні функції у сфері управління АПК виконують на підвідомчій їм території обласні, районні місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування. Більш того, задля здійснення державного управління в деяких галузях АПК створені спеціалізовані органи державного управління такі як, наприклад, Державний комітет рибного господарства України, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра аграрної політики України. Зазначений центральний орган виконавчої влади забезпечує проведення державної політики у галузі рибного господарства і рибної промисловості, охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів. Основними завданнями Державного агентства рибного господарства України відповідно до Положення про нього, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України [6].

У ході державного управління АПК застосовується широкий арсенал засобів владно-організуючого впливу як адміністративного, так і економічного характеру, основними з яких є:

– ліцензування (широко застосовується в АПК та має на меті захист життя та здоров'я громадян та навколишнього природного середовища від неконтрольованого і потенційно небезпечного ведення окремих видів господарської діяльності. Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» [7] визначає види господарської діяльності в агропромисловому комплексі, що підлягають ліцензуванню;

– сертифікація (є одним із найважливіших інструментів забезпечення якості сільськогосподарської продукції та захисту споживачів від недоброякісної продукції). Наприклад, відповідно до Закону України «Про зерно та ринок зерна в Україні» від 04 липня 2002 р., існує механізм обов'язкової сертифікації якості зерна при здійсненні експортно-імпорتنних операцій та сертифікацію послуг із зберігання зерна та продуктів його переробки;

– цінове регулювання (згідно з Законом України «Про державну підтримку сільського господарства України» держава здійснює регулювання гуртових цін окремих видів сільськогосподарської продукції, встановлюючи мінімальні та максимальні закупівельні ціни, а також застосовуючи інші заходи, визначені зазначеним законом, при дотриманні правил антимонопольного законодавства та правил добросовісної конкуренції). Об'єктами державного цінового регулювання на аграрному ринку є такі товари: пшениця і суміш пшениці та жита (меслин), жито, ячмінь, овес, кукурудза, борошно пшеничне або суміші пшениці та жита (меслину), соєві боби, насіння льону, насіння ріпаку, насіння соняшнику, шишки хмелю, цукор з цукрових буряків;

– кредитна підтримка;

– дотаційна підтримка (об'єктами бюджетної дотації є: коні живі призначені для забою, велика рогата худоба жива; свині живі; вівці живі, кози живі, свійська птиця жива, кролі свійські живі, молоко незбиране вищого, першого та другого гатунків або вершки не згущені. Об'єктом бюджетної дотації також є племінна бджолина сім'я, визначена такою згідно із Законом України «Про бджільництво», а суб'єктами, в свою чергу є безпосередній виробник об'єкта такої дотації. Бюджетна дотація або спеціальна бюджетна дотація виплачується Аграрним фондом у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України. Розмір бюджетної дотації на черговий бюджетний рік встановлюється Кабінетом Міністрів України).

Висновок. Підсумовуючи вищенаведене, можна зробити висновок, що державне регулювання агропромислового комплексу здійснюють як вищі органи державної влади (Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України), так і спеціалізовані (Міністерство аграрної політики та продовольства України, Державна ветеринарна та фітосанітарна служба України, Державне агентство земельних ресурсів України, Державне агентство лісових ресурсів України та ін.). Також вагому функцію контролю за виконанням державної політики щодо розвитку та функціонування АПК України мають місцеві органи виконавчої влади. Проаналізувавши наведену інформацію, варто визначити спрямованість державного управління в АПК, а саме: створення організаційно-правових та соціально-економічних умов для комплексного розвитку сільських територій, підвищення рівня ефективної зайнятості, посилення мотивації сільського населення до розвитку підприємництва у сільській місцевості; підтримку конкурентоспроможності аграрного сектору в умовах інтеграції України у світовий економічний простір; подолання стихійності та тінізації аграрного ринку; збереження навколишнього природного середовища та раціонального використання природних ресурсів, особливо земель сільськогосподарського призначення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Економіка підприємств АПК. URL: http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/7604/1/faem_keopapk_sep_dep_LEK.pdf.pdf.
2. Інформація Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 19.09.2007 р. № 1158. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1158-2007-%D0%BF>.
4. Про Міністерство аграрної політики та продовольства України : Указ Президента України від 23.04.2011 р. № 500/2011. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/500/2011/page?text=%EE%F7%EE%EB>.
5. Про положення про державну казначейську службу : Указ Президента України від 13.04.2011 р. № 460/2011. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/460/2011>.
6. Про затвердження Положення про Державне агентство рибного господарства України : Постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2015 р. № 895. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/895-2015-p>.
7. Про ліцензування видів господарської діяльності : Закон України від 2.03.2015 р. № 222-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/222-19/page>.

REFERENCES

1. Ekonomika pidpriemstv APK. URL: http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/7604/1/faem_keopapk_sep_dep_LEK.pdf.pdf.
2. Informatsiia Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Pro zatverdzhennia Derzhavnoi tsilovoi prohramy rozvytku ukrainskoho sela na period do 2015 roku: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 19.09.2007 r. № 1158. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1158-2007-%D0%BF>.
4. Pro Ministerstvo ahrarnoi polityky ta prodovolstva Ukrainy: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 23.04.2011 r. № 500/2011. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/500/2011/page?text=%EE%F7%EE%EB>.
5. Pro polozhennia pro derzhavnu kaznacheisku sluzhbu: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 13.04.2011 r. № 460/2011. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/460/2011>.
6. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Derzhavne ahentstvo rybnoho hospodarstva Ukrainy: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 30.09.2015 r. № 895. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/895-2015-p>.
7. Pro litsenzuvannia vydiv hospodarskoi diialnosti: Zakon Ukrainy vid 2.03.2015 r. № 222-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/222-19/page>.

ИВАНОВА А. С.,

докторант кафедри адміністративного права і адміністративної діяльності
Національного юридического університету імені Ярослава Мудрого

ПУБЛИЧНОЕ АДМИНИСТРИРОВАНИЕ – ОСНОВА РЕАЛИЗАЦИИ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОЛИТИКИ В АГРОПРОМЫШЛЕННОМ КОМПЛЕКСЕ УКРАИНЫ

В статье охарактеризована административно-правовая основа управления агропромышленным комплексом Украины для создания организационно-правовых и социально-экономических условий для комплексного развития сельских территорий, повышение уровня эффективной занятости, усиление мотивации сельского населения к развитию предпринимательства в сельской местности; поддержание конкурентоспособности аграрного сектора в условиях интеграции Украины в мировое экономическое пространство; преодоление стихийности и тенизации аграрного рынка; сохранения окружающей природной среды и рационального использования природных ресурсов, особенно земель сельскохозяйственного назначения.

Ключевые слова: публичное администрирование, государственная политика, административно-правовое регулирование, административно-правовые отношения, агропромышленный комплекс Украины – АПК Украины, реформирование

IVANOVA H. S.,

Doctoral student of the Department of Administrative Law and Administrative Activities
of Yaroslav Mudryi National Law University

PUBLIC ADMINISTRATION IS THE BASIS OF THE STATE POLICY REALIZATION IN AGROINDUSTRIAL COMPLEX OF UKRAINE

Problem setting. The article deals with the administrative and legal basis of management of the agroindustrial complex of Ukraine in order to create organizational and legal and socio-economic conditions for the integrated development of rural areas, increasing the level of effective employment, strengthening the motivation of the rural population to develop entrepreneurship in rural areas; support of the competitiveness of the agrarian sector in terms of Ukraine's integration into the world economic space; overcoming the spontaneity and shadowing of the agrarian market; preservation of the natural environment and rational use of natural resources, especially agricultural lands.

Target of research. The purpose of the study is on the basis of the analysis of theoretical foundations, legislative acts, to investigate administrative and legal basis of management of the agroindustrial complex of Ukraine.

Analysis of recent researches and publications. The following scientists analyze separate aspects of the question in their researches: V. B. Averyanov, O. M. Bandurka, Y. P. Bytyak, V. V. Galunko, T. O. Kolomiyets, L. I. Myskiv, I. A. Chernysh and others.

Article's main body. To date, the question of the administrative and legal framework for management of the agroindustrial complex is particularly relevant. Accordingly, new economic conditions determine the new relations in the agroindustrial complex of Ukraine, which in turn generates new requirements for proper administrative management in this area.

The complexity and specificity of state regulation of agroindustrial complex is that it should combine, on the one hand, the measures aimed at the formation of a competitive environment and the development of entrepreneurship in this field, and, on the other, to ensure social protection of the population.

The state regulation of the agroindustrial complex is carried out both by the supreme bodies of state power (the President of Ukraine, the Verkhovna Rada of Ukraine, the Cabinet of Ministers of Ukraine), and specialized ones (Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine, State Veterinary and Phytosanitary Service of Ukraine, State Agency of Land Resources of Ukraine, State Agency of Forest resources of Ukraine, etc.). Local authorities also have a significant function of monitoring the implementation of state policy on the development and functioning of the agroindustrial complex of Ukraine. In the course of the state administration of agroindustrial complex management bodies use a wide arsenal of means of power-organizing influence both administrative and economic.

Conclusions and prospects for the development. The prospect of further research on this topic is evident, as Ukraine, in the context of the continuation of European integration processes, needs to reform the public administration of the national agroindustrial complex. It will promote the improvement of administrative and legal regulation of agrarian relations, bringing them in line with European law and legal practice, and the economic and social progress of society.

Keywords: public administration, state policy, administrative and legal regulation, administrative and legal relations, agroindustrial complex of Ukraine - AIC of Ukraine, reforming